
TABLE OF CONTENTS**PSYCHOLOGY**

CONCEPTUAL BASES OF INFLUENCE OF ENVIRONMENT ON
ECOLOGICAL CONSCIOUSNESS OF THE PERSON

Ordatiy N. M. 4

PEDAGOGICAL SCIENCES AND EDUCATION

THE USAGE OF INTERACTIVE METHODS OF TEACHING OF
FOREIGN LANGUAGES AT UNIVERSITIES

Artemenko A. I. 10

21st- CENTURY TEACHER COMPETENCES IN EDUCATION

Tsybaniuk T. I., Kraiova O. V. 12

MEDICINE AND HEALTH

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЕТІОЛОГІЇ Й ПАТОГЕНЕЗУ ПАНКРЕАТИТУ,
КЛІНІКА ТА ПРОФІЛАКТИКА

Оліх В. С. 21

PSYCHOLOGY**CONCEPTUAL BASES OF INFLUENCE OF ENVIRONMENT ON
ECOLOGICAL CONSCIOUSNESS OF THE PERSON*****Ordatiy N. M.,****Assistant of the Department of Medical Psychology and Psychiatry,
Psychiatrist of the Military Medical Clinical Center of the Central Region**Vinnytsia National Pirogov Memorial Medical University;**Postgraduate student of the Department of Psychology and Social Work**Vinnytsia State Pedagogical University**named after Mykhailo Kotsiubynsky**Vinnytsia, Ukraine*

Introduction. The challenge of modern society is the man-made load on the natural environment, due to the increased use of bioresources from the bowels of the earth. For such a problem, the formation of adequate environmental consciousness in humans is too controversial and complex process in the theoretical and practical essential dimensions. The content of the concept of “ecological consciousness” is inextricably linked with the improvement of knowledge about nature in the conceptual dimensions of modern human interaction with the environment. That is why the existence of man in the ecological space, which directly affects him, ensures his presence in natural conditions, on which he himself to some extent also exerts influence, contributes to its development or destruction. The vital activity, psychological state and mood of a person will depend on how this interaction takes place.

The works of such scientists as G. Bachynsky, M. Kiselyov, V. Komarov, Y. Markova, O. Plakhotnyk, L. Sandulyak and others are devoted to the study of various aspects of this interaction, as well as to the substantiation of ecological consciousness as a social phenomenon. They argue that the formation of a set of human views on

environmental awareness of the problem is a way to understand it, to clarify the leading idea of this interaction and forms of identification of environmental awareness. It is based on the analysis of these scientific social studies and modern social and practical achievements, we highlight the main theoretical and conceptual dimensions, content characteristics, subject definition and conceptual components of environmental consciousness, which is the cognitive purpose of this article (Maksymenko, 2006).

The aim of the article is to substantiate the concept of “environmental consciousness” in the dimension of psychological concepts and ideas, taking into account the social and practical achievements of modernity, which stimulates rethinking the classical vision of consciousness in terms of its content through the prism of significant greening.

Materials and methods. A set of research methods was used to reveal the purpose and substantiate the topic. Theoretical methods: analysis of philosophical, pedagogical, psychological and medical sources on the research problem; synthesis of characteristic and essential features of the systems of professional training of future specialists in the education of ecological culture in Ukraine and abroad to identify trends in the organization of the combination of natural and socio-humanitarian aspects of the integration of acquired knowledge about nature.

Results and discussion. The spiritual degradation of man, the limitation or curtailment of his worldview and demiurgic abilities is accompanied by the reorientation of the vast majority of individuals to a purely personalistic manifestation of existence, a closure on their own “Ego”, self-exclusion from direct perception of reality.

In the philosophical encyclopedic dictionary edited by V. Kaluha ecological consciousness is noted as the highest level of mental reflection of natural and artificial environment, its inner world, reflection on the place and role of man in the biological, physical and chemical world, as well as self-regulation of this reflection. It is characterized by all the signs of conscious human activity, which is based on the belief

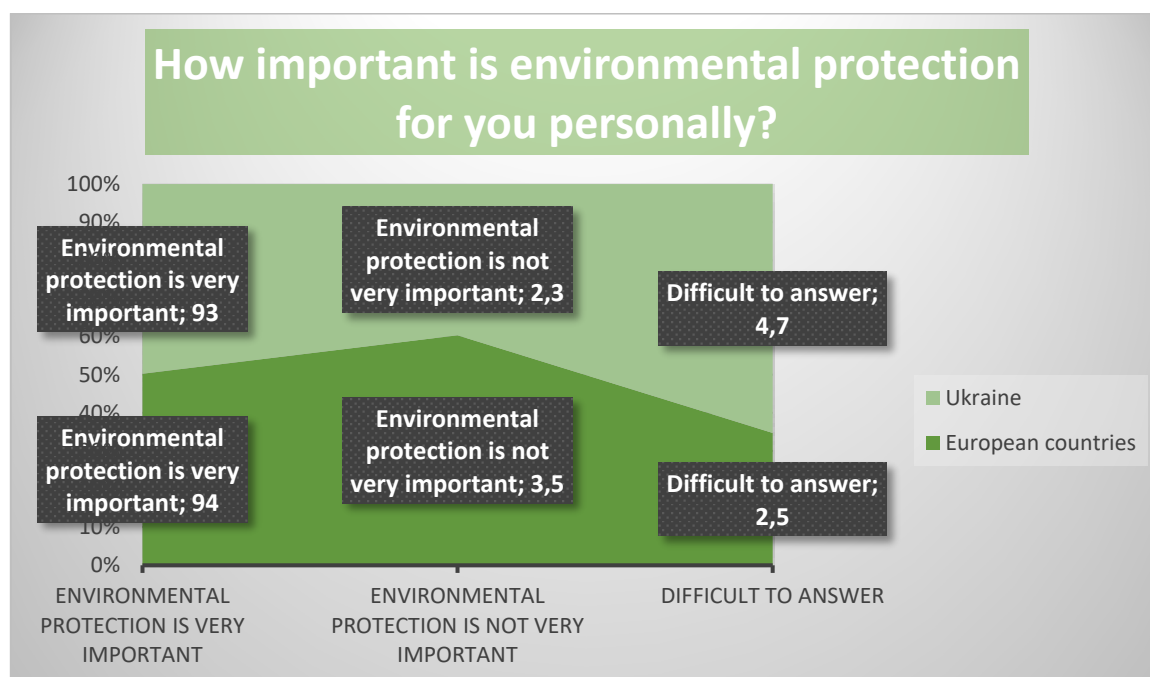
that modern man is in a position of distorted perception of himself due to the enormous limitations of their own cognitive capabilities (Kaluha, 2010).

The interpretation of modern ideas about the essence of the concept of “ecological consciousness” states that it is a product of human self-determination within the natural environment, which is due to a certain social consciousness, which regulates this interaction through nature and self-sufficiency (Shynkaruk et al., 2020). The contradiction of this interaction is based on the fact that it does not seem to exist. People are accustomed to the comfort of developing natural landscapes, but given the dangerous realities of today, it is still worth overcoming the gap between the well-being of the eco-environment and human desires. The latter must understand its interference in the territorial space of the natural environment and involvement in its destruction (Vizniuk, 2019).

Some scholars argue (G. Bateson, O. Vargo, M. Doronin, F. Cassidy, Radei, E. Rubanova, etc.) that ecological consciousness is understood as an ontological fact in the need to find optimal ways of incorporation into the collective consciousness of social groups. Sometimes this term is used in the sense of a sacred spell or mockery of the depletion of natural trajectories, over which man is consciously harmed, in the agreement of their own material security. “Nature is like mother,” we usually say, but no one hears it. Society will suffer greatly if it does not listen to its needs. She is stronger, kinder, but stubborn and noble. We don't deserve it as children because we just forgot about gratitude. Today, Ukrainians, like most citizens of the world community, are not indifferent to the problems of environmental education, which can be seen in Fig. 1.

In general, the greening of society should take precedence in the human mind and be a process of mastering new ideas in the ecological and spiritual spheres and use them in the educational environment to train highly educated professionals who can withstand economic threats in all spheres of human life. At one time, V. Oskolsky noted that “it is time to consider all the priorities of modernity and activate the activity

of consciousness through the prism of spirituality”. Economic prosperity and industrial growth are impossible in an immoral, savage, unspiritual society.”

Fig. 1. Comparative attitude to the environmental problems of the average resident of Ukraine and the EU resident

Environmental education should be understood as the process of acquiring knowledge about the nature of environmental problems, the causes of their occurrence and the possibility of solving them. It is based on the perception of the formation of environmental friendliness as a character trait, which is due to the understanding of coexistence with nature and the identification of their own place in its space. In terms of the development of environmental culture, it would be worthwhile to create a public worldview that would normalize all the integral components of the concept of environmental policy. The leading idea of this propaganda should be the unlimited greening of social development, which will cover all spheres of human existence.

Environmentally oriented education must combine science and morality. Its significance for the younger generation must correspond to the future society, which is able to transform the traditional attempt to arm man with new means of “conquering

nature” for their own good in the direction of forming human abilities to adequately coexist with it, in the orientation of environmental realities and needs. The reality of the relationship between modern man and the eco-environment corresponds to the following statement of O. Yanitsky on the definition of “ecological culture”, which means the nature of human relations and the environment of its existence, and in this sense ecological culture is part of ethics and morality: not only man's relationship with nature, not the principles of “nature protection”, namely the ethical basis of the relationship between society and the environment in which it lives and which it forms”. He also provides a concise definition of environmental culture as a value attitude of “a certain social subject (group, individual or community) to the environment of its existence: local, national, global”.

Thus, society's value, not consumer, attitude to environmental problems is the maxim of ecological culture, which will serve as a weapon against a number of anthropogenic catastrophes.

Conclusions. Thus, ecological consciousness is an integral feature of personality, which is able to actively adjust their own way of life within the eco-environment, and is an important component of public consciousness and at the same time a determinant of mass worldview, which primarily contributes to rethinking the traditional scale attitude and coexistence of man with nature in terms of socio-ecological intervention. Thus, ecological consciousness is already defined by us not as a separate element of human mental activity, but as a component of modern consciousness and mass consciousness, which encourages existence in an ecologically safe space. The conceptual nature of human views is marked by the stability of ideas about the state of the environment, individual or collective ability to consciously and adequately understand the organic relationship between man and nature and apply on this basis environmental knowledge, skills and abilities in all areas of this symbiosis.

References:

- [1] Vizniuk, I. M. (2019). Vprovadzhennia PKKPT v osvithno-informatyvne seredovyshe dystantsiinoho navchannia za prohramoiu «Macromedia flash» [*Introduction of PKKPT in the educational and informative environment of distance learning under the program "Macromedia flash"*]. *Tekhnologii rozvytku intelektu*, 3,3 (24), 23-46 [in Ukrainian].
- [2] Shynkaruk, V. I. (hol. redkol.) ta in. (2002). Ekolohichna svidomist. Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk [*Ekolohichna svidomist. Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk*]. *Instytut filosofii imeni Hryhoriia Skovorody NAN Ukrainy*. [in Ukrainian].
- [3] Kaluha, V. F. (2010). Ekolohiia svidomosti [*Ecology of consciousness*]. Milenium. [in Ukrainian].
- [4] Maksymenko, S. D. (2006). Henezys sushchestvovanyia lychnosti [*The genesis of the existence of personality*]. Yzdatelstvo OOO «KMM». [in Ukrainian].

PEDAGOGICAL SCIENCES AND EDUCATION**THE USAGE OF INTERACTIVE METHODS OF TEACHING OF FOREIGN
LANGUAGES AT UNIVERSITIES**

Artemenko A. I.,

*Doctor of Philosophy in Education,
Senior lecturer of Foreign department
Kyiv National Economic University
named after V. Hetman
Kyiv, Ukraine*

The usage of interactive methods of teaching of foreign languages at universities can practically increase the number of conversational practice in the classroom which are interesting for students and can help learn the material and use it in further lessons and can perform didactic and various developmental functions. Thus, the teacher becomes a mentor of independent educational and creative student activities (Науменко, 2018).

The usage of the interactive methods in the organization educational language process at non-special faculties are an important factor in improving the quality of professional and communication skills. The practice of using interactive methods has shown that motivation of students has grown significantly when they learn new ways to work with information.

We can admit that professional communication is an important stimulus to the development of students' needs in mastering of the foreign language for the future profession.

The usage of interactive methods of teaching of foreign languages to future professionals provides the transition from informational to developmental learning, which involves the replacement of traditional monologue methods of presenting

information through dialogic forms of teacher-student interaction between students and students.

In the context of the competency approach and current requirements for the level of the professional competence of the new generation interactive methods learning has significant potential to improving the quality of training and motivation of students and teachers who discover new and effective forms of intellectual activity (Корницька, 2018).

The usage of interactive teaching methods in education can show that the future specialists can change the role in the process of the dialogue speech and functions of the lecturer in the communication can be additional. He can act as the regulator dealing mainly with the general organization of learning. The lecturer prepares the task for the lesson, outlines the range of issues for discussion in pairs or groups, monitors the order of execution tasks and helps in case of serious difficulties (Кравець, 2017).

Thus, the usage of interactive methods of teaching of foreign languages at universities is very important especially if we want to teach students the real communication.

Література:

[1] Науменко, У. В. (2018). Інноваційні методи навчання англійської мови у вищій школі в умовах модернізації. *Молодий вчений*, 3.1 (55.1), 118-121. <https://molodyvcheny.in.ua>

[2] Корницька, Ю. А. (2018). Інтерактивні методи навчання іноземних мов у сучасному ВНЗ. *Science, Research, Development. Pedagogy*, 3, 43-45. http://конференция.com.ua/files/scientific_conference/75/3/75-03_43-45.pdf

[3] Кравець, Р. (2017). Впровадження інтерактивних методів навчання у полікультурній освіті майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях іноземної мови. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*, (36), 135-145. <http://orcid.org/0000-0002-7459-8645>
<http://pedagogy.dspu.in.ua/index.php/pedagogy/article/view/252>

21st- CENTURY TEACHER COMPETENCES IN EDUCATION

Tsybaniuk T. I.,

*Senior Lecturer of the Department of Foreign Languages
National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi
Kyiv, Ukraine*

Kraiova O. V.,

*Senior Lecturer of the Department of Foreign Languages
National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi
Kyiv, Ukraine*

To face the continuous changes that impose on all the orders of life around us, such as a global economy and rapid scientific and technological advances, we find ourselves obliged to acquire new personal, social, and professional skills that nowadays are essential. The school context is no exception.

The new role of teachers demands us to keep updated about advances in the matters of education. Collaborating with other teachers and sharing ideas and experiences is essential to enrich our work and help our students to improve the development of their competencies. Teachers are required to impact the lives of students positively and train them so that they know how to act in different situations, value their development, and understand how to make decisions in different contexts. Nowadays, education forms competencies for life. We often hear about 21st-century learners and the knowledge and skills our students will need in the future. What about teachers? What instructional skills will 21st-century teachers need to prepare our students? How are they different from the skills teachers needed in the past? In recent years, the quality of education has significantly changed. If, previously, the university's major aim was that of providing students with certain types of knowledge that they were expected to apply later, universities today focuses primarily on 'life skills'. Our

aim is to teach students to obtain knowledge by themselves and to work in ways that enable them to come up with new ideas. Generating new ideas is a key tenet of modern society. We need professionals who are culturally competent, talented, innovative and creative problem-solvers, skilled and critical thinkers. New technologies give an opportunity to encourage critical thinking. We must provide students with skills that will help them work collaboratively and sensitively in a team, become decision-makers, plan and manage their time effectively, listen to one another and choose the right communication strategy at the right time. Thereby, we have come to understand that, to meet these new teaching requirements, we need 21st -century skills.

Teacher competence

Before addressing the meaning of teacher competence, we must first establish the meaning of competence. Competency is a term used extensively by different people in different contexts; hence, it is defined in different ways. Teacher education and job performance are two contexts in which this term is used. Competencies are the requirements of a “competency-based” teacher education and include the knowledge, skills and values a teacher-trainee must demonstrate for successful completion of a teacher education programme (Bailey, 2006).

Some characteristics of a competency are as follows:

1. A competency consists of one or more skills whose mastery would enable the attainment of the competency.
2. A competency is linked to all three of the domains under which performance can be assessed: knowledge, skills and attitude.
3. Possessing a performance dimension, competencies are observable and demonstrable.
4. Since competencies are observable, they are also measurable. It is possible to assess a competency from a teacher’s performance. Teaching competencies may require equal amounts of knowledge, skill and attitude, but some will not. Some competencies may involve more knowledge than skill or attitude, whereas, some competencies may be more skill or performance based.

Some scholars see "competence" as a combination of knowledge, skills and behaviour used to improve performance, or as the state or quality of being adequately qualified and capable of performing a given role. The Occupational Competency movement initiated by David McClelland in the 1960s sought to move away from traditional attempts to describe competency in terms of knowledge, skills and attitudes and to focus instead on those specific values, traits, and motivations (i.e. relatively enduring characteristics of people) that are found to consistently distinguish outstanding from typical performance in a given job or role. The term "competence" first appeared in an article authored by Craig C. Lundberg in 1970 titled "Planning the Executive Development Program", and then in David McClelland's seminal 1973 treatise entitled, "Testing for Competence Rather than for Intelligence" (Wikipedia, n. d.). The term has since been popularized by Richard Boyatzis and many others.

Student skills

The manifold complexities of today's society severely challenge individuals. What do these demands imply for those key competencies that individuals need to acquire? Defining such competencies can enable us to identify overarching goals for educational systems and lifelong learning and to evaluate the range of competencies for the 21st -century teacher. At first, we need to understand the skills and sub-skills students require for successful communication and personal development, those that should assure them a competitive advantage in life:

- Thinking and Problem-Solving
  - thinking logically
  - estimating and guessing
  - turning problems into opportunities
- Self-Direction and Learning
  - developing memory
  - being assertive
  - making personal changes
- Collaboration

- persuading others
- working in a team
- discussing alternatives
- reaching compromises
- Information and Research
  - understanding graphs
  - taking notes on a text
  - writing surveys
  - reporting information
- Organization and Planning
  - making plans - managing time
  - setting personal goals.

Teaching competencies

A competency is more than just knowledge and skills; it involves the ability to meet complex demands by drawing on and mobilizing psychosocial resources (including skills and attitudes) in a particular context. Competency is essential to an educator's pursuit of excellence. Teachers need a wide range of competencies in order to face the complex challenges of today's world. Teaching competency is an inherent element of an effective training process, one that aspires to contribute to the welfare of a particular country or the world, itself (Benson, 2001). The central figures in the educational process are teachers. The success of training and education depends on their preparation, erudition and performance quality. The teaching skills and life-long learning competencies of professional teachers comprise the following: to perform complex pedagogical duties; to be well-spoken, in good mental and physical health, stable and tolerant; to have a propensity to work with the younger generation, good communicative and observational skills, tact, a vivid imagination, and leadership. During their professional careers, teachers pass through the following levels of professional growth to achieve the acme of professional competency (Richards, 1998).

1st level: pedagogical ability – characterized by detailed knowledge of the subject; 2nd level: pedagogical skill – perfected teaching skill;

3rd level: pedagogical creativity – marked by implementation of new methods and techniques into educational activities;

4th level: pedagogical innovation – distinguished by the incorporation of essentially new, progressive theoretical ideas, principles and methods of training and education. Schools of education have acknowledged the urgency to develop culturally competent teachers. Pedagogical culture is, therefore, an integral part of a competent teacher. It consists of three components: an axiological component, meaning teacher acceptance of the values of pedagogical work; a technological component, which facilitates solving different pedagogical tasks; a heuristic component, which entails setting goals, planning, analyzing and self-critiquing; this is the creative part of pedagogical activity.

21st-century teaching competencies

1. Teachers demonstrate leadership

a. Teachers lead in the classroom by:

- evaluating student progress using a variety of assessment
- data measuring goals;
- drawing on appropriate data to develop classroom and instructional plans;
- maintaining a safe and orderly classroom that facilitates student learning; and
- positive management of student behaviour, effective communication to defuse and deescalate disruptive or dangerous behaviour, and safe and appropriate seclusion and restraint techniques.

b. Teachers demonstrate leadership in the school by:

- engaging in collaborative and collegial professional learning activities;
- identifying the characteristics or critical elements of a school improvement plan; and
- displaying an ability to use appropriate data to identify areas of need that should be addressed in a school improvement plan.

c. Teachers lead the teaching profession by:

- participating in professional development and growth activities; and
- developing professional relationships and networks.

d. Teachers advocate for schools and students by:

- implementing and adhering to policies and practices positively affecting students' learning.

e. Teachers demonstrate high ethical standards.

2. Teachers establish a respectful environment for a diverse population of students

a. Teachers provide an environment in which each child has a positive, nurturing relationship with caring adults by:

- maintaining a positive and nurturing learning environment.

b. Teachers embrace diversity in the school community and in the world by:

- using materials or lessons that counteract stereotypes and acknowledge the contributions of all cultures;

- incorporating different points of view in instruction; and

- understanding the influence of diversity and planning instruction accordingly.

c. Teachers treat students as individuals by:

- maintaining a learning environment that conveys high expectations of every student.

d. Teachers adapt their teaching for the benefit of students with special needs by:

- cooperating with specialists and using resources to support the special learning needs of all students; and

- using research-verified strategies to provide effective learning activities for students with special needs.

e. Teachers work collaboratively with families of students and other significant adults by:

- communicating and collaborating with the home and community for the benefit of students.

3. Teachers know the content they teach

a. Teachers develop and apply lessons based on an effective course of study by:

- integrating effective literacy instruction throughout the curriculum and across content areas to enhance student learning.

b. Teachers honor the content appropriate to their teaching specialty by:

- demonstrating an appropriate level of content knowledge in their specialty; and
- encouraging students to investigate the content area to expand their knowledge and satisfy their natural curiosity.

c. Teachers show they recognize the interconnectedness of content areas/discipline by:

- demonstrating a knowledge of their subject by relating it to other disciplines; and
- relating global awareness of the subject.

d. Teachers make their instructions relevant to students by:

- integrating 21st -century skills and content in instruction.

4. Teachers facilitate learning for their students

a. Teachers show they know the ways in which learning takes place and the appropriate levels of intellectual, physical, social, and emotional development of their students by:

- identifying developmental levels of individual students and planning instruction accordingly; and

- assessing and using those resources needed to address the strengths and weaknesses of students.

b. Teachers plan instruction appropriate to their students by:

- collaborating with colleagues to monitor student performance and making instruction responsive to cultural differences and individual learning needs.

c. Teachers show their acumen and versatility by:

- using a variety of methods and materials suited to the needs of all students.

d. Teachers display their awareness of technology's potential to enhance learning by:

- integrating technology into their instruction to maximize student learning.

e. Teachers help students grow as thinking individuals by:

- integrating specific instruction that helps students develop the ability to apply processes and strategies for critical thinking and problem solving.

f. Teachers help students to work in teams and develop leadership qualities by:

- organizing learning teams for the purpose of developing cooperation and student leadership.

g. Teachers reach their students best by:

- using a variety of methods to communicate effectively with all pupils; and
- consistently encouraging and supporting students to articulate thoughts and ideas clearly and effectively.

h. Teachers best assess what students have learned by:

- using multiple indicators, both formative and summative, to monitor and evaluate student progress and to inform instruction; and
- providing evidence that students are attaining 21st -century knowledge, skills and dispositions.

5. Teachers reflect on their practice

a. Teachers analyze student learning by:

- using data to provide ideas about what can be done to improve student learning.

b. Teachers link professional growth to their professional goals by:

- participating in recommended activities for professional learning and development.

c. Teachers function effectively in a complex, dynamic environment by:

- using a variety of research-verified approaches to improve teaching and learning.

Ideally, then, educators should demonstrate the following competencies:

1) effective classroom management, maximizing efficiency, maintaining discipline and morale, promoting teamwork, planning, communicating, focusing on results, evaluating progress, and making constant adjustments. A range of strategies should be employed to promote positive relationships, cooperation, and purposeful

learning. Organizing, assigning, and managing time, space and activities should ensure the active and equitable engagement of students in productive tasks.

2) effective teaching practices, representing differing viewpoints, theories, “ways of knowing” and methods of inquiry in the teaching of subject matter concepts. Multiple teaching and learning strategies should help engage students in active learning opportunities that promote the development of critical thinking, problem solving, and performance capabilities while helping them assume responsibility for identifying and using learning resources.

3) effective assessment, incorporating formal tests; responses to quizzes; evaluation of classroom assignments, student performances and projects, and standardized achievement tests to understand what students have learned. Assessment strategies should be developed that involve learners in self-assessment activities to help them become aware of their strengths and needs and encourage them to set personal goals for learning.

4) technology skills, knowing when and how to use current educational technology, as well as the most appropriate type and level of technology to maximize student learning.

References:

- [1] Bailey, K. (2006). *Language Teacher Supervision: A Case-based Approach*. Cambridge University Press.
- [2] Benson, P. (2001). *Teaching and Researching Autonomy in Language Learning*. Longman.
- [3] Competence (human resources). (n. d.). *In Wikipedia*. Retrieved February 2012 from http://en.wikipedia.org/wiki/Competence_human_resources.
- [4] Richards, J. (1998). *Beyond Training*. Cambridge University Press.

MEDICINE AND HEALTH**СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЕТІОЛОГІЇ Й ПАТОГЕНЕЗУ ПАНКРЕАТИТУ,
КЛІНІКА ТА ПРОФІЛАКТИКА****Оліх В. С.,***студентка медичного інституту**ПЗВО «Київський міжнародний університет»**м. Київ, Україна***I. Актуальність теми.**

Гострий панкреатит – це асептичне запалення підшлункової залози демаркаційного характеру в основі якого лежать процеси некробіозу панкреоцитів і ферментної автоагресії з подальшим розвитком некрозу, дегенерації залози і приєднанням вторинної інфекції. У 1889 році лікар-патолог із Бостона Рідженальд Фітц вперше описав гострий панкреатит. А. Н. Бакулев і В. В. Виноградов вперше ввели в клініку поняття «панкреонекроз», що найбільш точно відповідає сучасним уявленням про патогенетичну сутність хвороби. За останні роки спостерігається помітна тенденція до збільшення кількості хворих на гострий панкреатит та його ускладнення, що зумовлено не тільки зростанням захворюваності, але й покращенням діагностики. Якщо в середині 50-х років гострий панкреатит відзначено як спорадичне захворювання, то з 90-х років він впевнено посідає третє місце серед гострих захворювань органів черевної порожнини, поступаючись лише гострому апендициту й гострому холециститу. У центральній Європі кількість випадків гострого панкреатиту коливається в межах 10-40 на 100000 населення. Біліарний панкреатит (40-65 %) і панкреатит, зумовлений зловживанням алкоголю (30-40 %) є найбільш частими формами (Дронов та Ковальська, 2010). Рідше зустрічаються панкреатити, викликані різними медикаментами, пенетруючими виразками дванадцятипалої кишки,

хронічною нирковою недостатністю, хворобою Крона, гіперпаратироїдизмом, гіпертригліцеридемією. Має значення пряма травма залози, у тому числі й операційна.

Незважаючи на прогрес, досягнутий за останні роки у діагностиці, консервативному та хірургічному лікуванні гострого панкреатиту, це захворювання залишається однією з найважчих проблем для лікаря, зокрема, хірурга і потенційною загрозою життю хворого. Якщо при набряковій формі гострого панкреатиту летальність не перевищує 0-2 %, то деструктивна форма спричинює летальність 15-30 % (при стерильних некрозах) і 30-50 % (при інфікованих некрозах), та сягає 100 % при «блискавичному» перебігу. Незаперечна велика соціальна значущість проблеми гострого панкреатиту, оскільки близько 70 % хворих – це молодь; найбільший рівень захворювання припадає на вік 20-30 років; жінки хворіють вдвічі частіше, ніж чоловіки. Все це зумовлює необхідність вивчення етіології, патогенезу, діагностики та адекватного консервативного лікування гострого панкреатиту, показів та термінів виконання оперативного втручання (Павловський, 2009).

Етіологія

Гострий панкреатит є багатопричинним захворюванням, появу якого можуть зумовити понад 140 чинників. Загалом ці чинники прийнято поділяти на передацинусні, ацинусні та післяацинусні: до передацинусних чинників належать склероз, ангіїт, портальна гіпертензія, загальні розлади кровопостачання. До ацинусних чинників належать надмірне вживання алкоголю, проривна виразка дванадцятипалої кишки, інфікування вірусом ендемічного паротиту (діти), інфікування ентеровірусом (дорослі), травматичне пошкодження підшлункової залози, отруєння деякими лікарськими засобами, гіперліпідемія, хвороба Крона тощо. До післяацинусних чинників жовчокам'яна хвороба, дискінезія проток, закупорка протоки підшлункової залози, патологія великого сосочка дванадцятипалої кишки, кільцеподібна підшлункова залоза.

Патогенез

У розвитку панкреатиту мають значення такі механізми (Амосова та ін., 2008):

1. Порушення відтоку секрету внаслідок спазму чи органічного звуження сфінктера Оді, а також дискінезія дванадцятипалої кишки, підсилення панкреатичної секреції під впливом гастроінтестинальних гормонів, збільшення секреції під впливом алкоголю і його токсичний вплив, підвищення концентрації жовчних кислот, вмісту білка в панкреатичному соці при одночасному зниженні секреції бікарбонатів, що призводять до розвитку захворювання.

2. Вплив рефлюксу жовчі та дуоденального секрету, що містять активовані ентерокіназою протеолітичні ферменти, жовчні кислоти, емульговані жири, бактерії, на виникнення пошкоджень паренхіми підшлункової залози безпосередньо або через ряд складних біохімічних реакцій, які значно активують ферменти підшлункової залози.

3. У результаті відмічених панкреатичних впливів виникає коагуляційний некроз ацинарної тканини підшлункової залози з активацією А- і В-фосфоліпази, яка знищує фосфоліпідний шар мембран і клітин, а еластаза розщеплює еластичний каркас судин і призводить до утворення геморагій. Поряд з цим активація калікреїну викликає розвиток підвищеної проникності, набряку, запалення, а пізніше – виникнення склеротичних змін у підшлунковій залозі, екзокринної та ендокринної панкреатичної недостатності.

Фактори ризику (Денисюк, В. І., & Денисюк, О. В., 2011):

1. Зловживання алкоголем – провідний етіологічний фактор, який зустрічається в 65–85 % усіх випадків. Інтервал від початку систематичного зловживання до клінічних проявів панкреатиту становить 10 років. Середня добова доза алкоголю досягає 100–200 мл, однак клінічні прояви ураження підшлункової залози виникають тільки в 5–10 % алкоголіків.

2. Тютюнокуріння. В людей, які курять панкреатит спостерігається в 2 рази частіше, ніж у некурящих, а ризик розвитку захворювання зростає залежно від

кількості викурюваних сигарет, що сприяє виснаженню запасів вітамінів С і А і знижує вміст інших антиоксидантів.

3. Роль харчування. Доведена негативна роль тяжкої білково-енергетичної недостатності з розвитком гіпоальбумінемії, тобто висококалорійна, багата на білок дієта з дуже високим або низьким вмістом жиру, дефіцит вітамінів і мікроелементів (міді, селену). Вживання великої кількості овочів і фруктів захищає підшлункову залозу від захворювання. Ризик виникнення пухлини збільшує вживання м'яса, холестерину, висококалорійної їжі.

4. Гіперкальціємія. Панкреатит частіше виникає при гіперпаратиреоїдизмі.

5. Гіперліпідемія і гіпертригліцеридемія. Панкреатит нерідко виникає при збільшенні вмісту тригліцеридів понад 100 мг/дл. Щодо впливу гіперліпідемії на розвиток захворювання наводяться суперечливі дані (можливо, виникає жирова дистрофія підшлункової залози).

6. Вживання медикаментів. Сприяє розвитку захворювання вживання імунодепресантів, глюкокортикостероїдів, нестероїдних протизапальних препаратів (НПЗП), антикоагулянтів, хлортіазиду, сульфаніламідів, парацетамолу, застосування пероральних контрацептивів.

7. Вплив вірусів, бактерій та паразитів. Панкреатит викликають віруси гепатитів В і С у реплікативній фазі, ентеровіруси, цитомегаловіруси, віруси Коксакі, ЕСНО, Епштейна–Барр, герпеса, епідемічного паротиту та бактерії (сальмонели, камбілобактерії, хламідії, мікоплазми, туберкульозна паличка), інфекції та паразити (аскаридоз, опісторхоз).

Клінічні синдромні критерії (Денисюк, В. І., & Денисюк, О. В., 2006):

1. Больовий синдром характеризується періодичним різної інтенсивності ниючим колючим, а інколи оперізуючим болем вище пупка з ірадіацією в ліве підребер'я (запалення хвоста підшлункової залози), в праве підребер'я (запалення головки підшлункової залози), в епігастрій або спину (запалення тіла підшлункової залози), які збільшуються у положенні хворого на спині та зменшуються в сидячому положенні та при нахилах тулуба уперед (інколи біль

віддає в ділянку серця та імітує напад стенокардії), а також зменшується під впливом спазмолітиків, а інколи навіть наркотиків (біль зумовлений підвищенням тиску в протоках підшлункової залози внаслідок сповільнення відтоку секрету, запалення або склеротичних змін у них).

2. Диспепсичний синдром (панкреатична диспепсія) супроводжується підвищенням слиновиділення, відрижкою, рідко печією, нудотою, блювотою, яка не приносить полегшення, зниженням або відсутністю апетиту.

3. Синдром зовнішньосекреторної недостатності проявляється мальдигестією (вздуття та бурчання в животі, панкреатичні проноси по 2–3 рази на добу і частіше з виділенням кашоподібного зловонного з жирним блиском калом («панкреатичний стілець») з залишками непережареної їжі (лієнторія), внаслідок чого значно порушується травлення, прогресивно зменшується маса тіла, що інколи викликає підозру на рак.

4. Синдром недостатнього кишкового всмоктування (мальабсорбції) зумовлений зовнішньосекреторною недостатністю з порушенням усіх видів обміну (білкового, жирового, вуглеводного, вітамінного, мінерального, водно-сольового) з можливим розвитком полігіповітамінозу, остеопорозу, В12-фолієводефіцитної анемії, полігландулярної недостатності.

5. Алергічний синдром проявляється різними формами алергії, «еозинофільним» панкреатитом зі збільшенням еозинофілів до 30–40 %.

6. Синдром запалення виникає тільки при гіперферментних панкреатитах і проявляється загальною слабкістю, лихоманкою, тахікардією, гіпотонією, відсутністю апетиту, лейкоцитозом, прискореною швидкістю осідання еритроцитів (ШОЕ).

7. Тромбогеморагічний синдром – це ДВЗ-синдром, який частіше виникає при гострих панкреатитах, але може зустрічатися також при виражених загостреннях панкреатиту у результаті гіперферментемії; попадання панкреатичних ферментів у кров і виникнення різних геморагічних висипок на животі, обличчі тощо (пізні клінічні симптоми).

8. Холестатичний синдром або синдром стиснення сусідніх органів характерний більше для раку та кіст підшлункової залози. При вираженому набряку головки підшлункової залози затруднюється відтік з панкреатичного та жовчного протоків, в результаті чого виникає механічна жовтяниця або навіть часткова механічна непрохідність.

9. Синдром ендокринних порушень може проявлятися клінікою гіперінсулінізму, гіпоглікемічних станів і «панкреатогенним» цукровим діабетом унаслідок атрофії островкових клітин і заміщення їх сполучною тканиною (цукровий діабет виникає через 5 років після перенесеного панкреатиту, при якому відносно часто виникають гіпоглікемічні стани; менша потреба в інсуліні, в середньому вона становить 10–45 ОД на добу з подальшим ураженням судин).

Профілактика панкреатиту

Профілактика захворювання базується на відмові від алкоголю і нездорової їжі. Дотримуйтеся режиму харчування, слідкуйте за вагою, вчасно лікуйте запальні захворювання жовчовивідних шляхів і проходите щорічне профілактичне обстеження в поліклініці. Уникайте жирних, смажених страв і фаст-фуду. Профілактика панкреатиту – це посильні фізичні навантаження, повноцінне харчування, своєчасне лікування захворювань шлунково-кишкового тракту і виконання всіх рекомендацій лікаря.

Література:

[1] Амосова, К. М., Бабак, О. Я. та ін. (2008). *Внутрішня медицина*. (у 3-х т.): Т. 1. Хвороби системи кровообігу, органів травлення, крові та кровотвірних органів (Амосова, К. М., Ред.). Медицина.

[2] Пелипенко, Л. Б., Єрошенко, Г. А. (2014). Сучасні погляди на етіопатогенез запальних захворювань підшлункової залози. *Світ медицини та біології*, 3 (45), 169-175.

<http://elib.umsa.edu.ua/bitstream/umsa/1673/1/MODERN%20APPROACH%20TO%>

20INFLAMMATORY%20DISEASES%20ETIOPATHOGENESIS%20OF%20PANCREAS.pdf

[3] Денисюк, В. І., & Денисюк, О. В. (2006). *Доказова внутрішня медицина: Таємниці, стандарти діагностики та лікування*. ДП МКФ.

[4] Денисюк, В. І., & Денисюк, О. В. (2011). Хронічний панкреатит: стандарти діагностики та лікування за рекомендаціями доказової медицини. *Гострі та невідкладні стани*, 5-6 (29). <https://urgent.com.ua/ua-issue-article-410>

[5] Дронов, О. І., Ковальська, І. О. (2010). *Гострий панкреатит: визначення, принципи діагностики та лікування*. Здоров'я України.

[6] Павловський, М. П. (Ред.) (2009). *Гострий панкреатит. Методичні рекомендації для студентів медичного факультету*. Львівський державний медичний університет імені Данила Галицького. https://new.meduniv.lviv.ua/uploads/repository/kaf/kaf_surgery_1/06.%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96_%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97/Acute_pancreatitis.pdf